

היסטוריה דתי

לעולים חדשים בבתי ספר דתיים

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שלוש שעות.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שמונה נושאים, עליך לבחור בשניים מהם.

בכל נושא שני פרקים, עליך לענות על שתי שאלות:

שאלה אחת מן הפרק הראשון — 35 נקודות

שאלה אחת מן הפרק השני — 15 נקודות

סה"כ לנושא — 50 נקודות

(לכל נושא — 50 נקודות; סה"כ — 100 נקודות)

ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.

שים לב: תלמיד שאושר לו מבחן מותאם יענה על אחת משתי השאלות הראשונות בכל אחד משני הנושאים שלמד.

סה"כ שתי שאלות, לכל נושא — 50 נקודות.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטיוטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

/המשך מעבר לדף/

השאלות

בשאלון זה שמונה נושאים (1-8). בחר בשני הנושאים שלמדת, וענה על ארבע שאלות סך הכול, לפי ההוראות.

נושא 1 — הפעילות הציונית בארצות האסלאם בימי מלחמת העולם השנייה, והעליות הגדולות מארצות האסלאם בשנים 1948-1967

אם בחרת בנושא זה, ענה על שתי שאלות:
על אחת מן השאלות 1-2 (פרק ראשון) ועל אחת מן השאלות 3-4 (פרק שני).

פרק ראשון

ענה על אחת מן השאלות 1-2. (35 נקודות)

1. העלייה מארצות האסלאם

- א. **הסבר** כיצד השפיעה מדיניות השלטון המוסלמי בתימן או במצרים על העלייה של היהודים לארץ־ישראל לפני הקמת המדינה ואחרי הקמתה. (17 נקודות)
- ב. **הצג** אחד מפתרונות הדיור שהוצעו לעולים בעלייה הגדולה בשנות החמישים, **והסבר** יתרון אחד וחסרון אחד של פתרון דיור זה. (18 נקודות)

2. העלייה מעירק

- א. **הצג** שניים מן הקשיים שהיו למארגני העלייה מעירק בשנים 1945-1947. **הצג** את "מבצע מייקלברג". (15 נקודות)
- ב. כמו פעולות עירקיות רבות שנעשו ככוונות טובות, תוצאותיו [של חוק הוויתור על הנתינות העירקית] שונות מן הכוונות (מדברי השגריר הבריטי בבגדד, 21 במאוס, 1950). **הצג** שתיים מן המטרות שביקשה ממשלת עירק להשיג באמצעות "חוק הוויתור על הנתינות העירקית" (1950), ושתיים מן התוצאות של יישום (ביצוע) החוק. (20 נקודות)

פרק שני

ענה על אחת מן השאלות 3-4. (15 נקודות)

3. **הצג** שני גורמים לפרעות ביהודי לוב בנובמבר 1945, וגורם אחד לפרעות ביהודי לוב ביוני 1948.
4. **הסבר** גורם אחד להצלחה אחת וגורם אחד לכישלון אחד של "המוסד לעלייה ב' " בארגון ההעפלה מצפון אפריקה.

נושא 2 — "מעיל תשבץ": מפגש התרבויות בין יהדות לאסלאם

בימי הביניים

אם בחרת בנושא זה, ענה על שתי שאלות:

על אחת מן השאלות 5-6 (פרק ראשון) ועל אחת מן השאלות 7-8 (פרק שני).

פרק ראשון

ענה על אחת מן השאלות 5-6. (35 נקודות)

5. "מעיל תשבץ"

א. הסבר את המושג "בן חסות" (ד"מי).

הסבר את המשמעות של שני המרכיבים העיקריים של שיטת החסות.

(15 נקודות)

ב. הצג תפיסה אחת של האסלאם הדומה לתפיסה ביהדות.

הסבר מהו מקור הדמיון על פי הסבר אחד שלמדת.

(20 נקודות)

6. כלכלה ועסקים

א. רבים מן היהודים בארצות האסלאם בימי הביניים עסקו במלאכות ומסחר. הצג שני גורמים לכך. (15 נקודות)

ב. הצג שתיים מן המלאכות שבהן עסקו היהודים בארצות האסלאם בימי הביניים. (10 נקודות)

ג. חיי הכלכלה והמסחר של היהודים בארצות האסלאם מעידים על ההשתלבות שלהם בחברה המוסלמית.

הסבר כיצד השפיעה השתלבות היהודים בחברה המוסלמית על היבט אחד בתרבות היהודית. (10 נקודות)

פרק שני

ענה על אחת מן השאלות 7-8. (15 נקודות)

7. הסבר שני מניעים לכיבושים של המוסלמים במאות השביעית והשמינית.

הצג אחת מן התוצאות של כיבושים האלה.

8. הצג את המתח המתמיד בין "מרחב" ובין "מקום" במציאות חייהם של יהודי ארצות האסלאם בימי הביניים.

נושא 3 — קהילת יהודי קרקוב

אם בחרת בנושא זה, ענה על שתי שאלות:
על אחת מן השאלות 9-10 (פרק ראשון) ועל אחת מן השאלות 11-12 (פרק שני).

פרק ראשון

ענה על אחת מן השאלות 9-10. (35 נקודות)

9. החיים בגטו קרקוב

א. לפניך קטע מעדותו של הרוקח תאדאוש פאנקיוויץ', מתוך ספרו "בית מרקחת בגטו קרקוב". קרא את הקטע וענה על השאלה שאחריו.

בית המרקחת נעשה כמו שגרירות. היה זה מקום המייצג את העולם החופשי. אנשים טובים ומעניינים מאוד היו נפגשים כאן. מוקדם בבוקר היו באים, קוראים עיתונים גרמניים ועיתוני מחתרת, ומדברים על החדשות. כאן היו מדברים גם על הדאגות והצער. עד שעות הלילה המאוחרות היו מנהלים ויכוחים, ומדברים על העתיד.

(מעובד על פי: פאנקיוויץ', ת' [1985]. בית מרקחת בגטו קרקוב. ירושלים: יד ושם, עמ' 4, 10)

על פי הקטע ועל פי מה שלמדת, הסבר כיצד נעזרו תושבי הגטו בבית המרקחת.

על פי מה שלמדת, הצג דרך אחת שבעזרתה נאבקו תושבי הגטו במציאות הקשה.
(15 נקודות)

ב. הספר של פאנקיוויץ' הוא מקור חשוב ללימוד על קהילת יהודי קרקוב בתקופת השואה. הצג אדם אחד אחר (מלבד פאנקיוויץ') שחי בגטו קרקוב והשאיר אחריו מקור כתוב. ציין את המקור שהשאיר, והסבר מה אפשר ללמוד ממנו על החיים בגטו. (20 נקודות)

10. דילמות שהיו ליהודי קרקוב בתקופת השואה

א. הצג דילמה אחת שהייתה ליהודי קרקוב מכיבוש קרקוב (ספטמבר 1939) ועד הגירוש מן הגטו ביוני 1942. בתשובתך הסבר שיקול אחד של כל צד בדילמה.

(20 נקודות)

ב. מתוך כורח [חוסר ברירה] פוליטי – אומנם בניגוד לדחף [לרצון] הפנימי – הננו מחליטים להעמיד פני לא־יהודים [...] (פקודה מס' 2, אוגוסט 1942, תיק הפקודות של המפקדה הראשית של "החלוץ הלוחם").

הסבר את הדילמה שהייתה לאנשי "החלוץ הלוחם" הבאה לידי ביטוי במובאה שלפניך. (15 נקודות)

פרק שני

ענה על אחת מן השאלות 11-12. (15 נקודות)

11. הצג שני מאפיינים של קהילת יהודי קרקוב בתקופה שבין מלחמות העולם.

הסבר מחלוקת אחת בין יהודי קרקוב בתקופה זו.

12. הצג את המושג "גנרלגוברנמן".

הסבר כיצד השפיעה הבחירה בקרקוב לבירת "גנרלגוברנמן" על מדיניות הנאצים כלפי יהודי קרקוב. הבא שתי דוגמאות.

נושא 4 — מלחמת העצמאות

אם בחרת בנושא זה, ענה על שתי שאלות:
על אחת מן השאלות 13-14 (פרק ראשון) ועל אחת מן השאלות 15-16 (פרק שני).

פרק ראשון

ענה על אחת מן השאלות 13-14. (35 נקודות)

13. החלק הראשון של המלחמה

א. לפניך קטע מספרו של בני מוריס "1948". קרא את הקטע, וענה על השאלה שאחריו.

הכוחות והחולשות של הערבים הפלסטינים התאימו לאופי המלחמה בחודשים הראשונים, כאשר הלחימה הייתה מפוזרת, בלי ארגון כללי, ומצומצמת. כאשר עברה ה"הגנה" למתקפה והוציאה לפועל מבצעים גדולים ומאורגנים, באה החולשה הערבית לידי ביטוי – והכוחות הערביים התמוטטו במהירות. (מעובד על פי: מוריס, ב' [2010]. 1948, תולדות המלחמה הערבית-הישראלית הראשונה. תל אביב: עם עובד, עמ' 139)

בקטע זה באים לידי ביטוי שני שלבים במלחמת העצמאות. ציין את שני השלבים.

הסבר מדוע התרחש המעבר מן השלב הראשון לשלב השני.

(17 נקודות)

ב. לפניך רשימה של אירועים ותהליכים שהתרחשו במלחמת העצמאות:

— משבר השיירות

— מבצע נחשון

— כיבוש הערים המעורבות

הצג אירוע או תהליך אחד מן הרשימה, שלדעתך השפיע במידה הרבה ביותר על מהלך מלחמת העצמאות.

נמק את תשובתך. (18 נקודות)

14. תוצאות המלחמה

א. **הצג** את המצב המדיני-צבאי של ישראל, מצרים והפלסטינים בסוף מלחמת העצמאות. (15 נקודות)

ב. מאיר פעיל טוען כי מלחמת העצמאות הייתה "מלחמת קיום במלוא מובן המילה: להיות או לחדול [להיעלם]".

הסבר טענה זו. בתשובתך התבסס על שתי עובדות היסטוריות. (20 נקודות)

פרק שני

ענה על אחת מן השאלות 15-16. (15 נקודות)

15. **הצג** את העמדה של מנהיגי מדינות ערב ואת העמדה של מנהיגי ישראל בנוגע לפליטים הפלסטינים לאחר מלחמת העצמאות.

16. **הצג** את העמדות של דוד בן גוריון ושל משה שרת בנוגע לדיון באו"ם על בינאום ירושלים ("הצהרת אוסטרליה")

בדצמבר 1949).

נושא 5 — אל מול עולם חדש: לבטים ומגמות בעידן האמנציפציה

אם בחרת בנושא זה, ענה על שתי שאלות:

על אחת מן השאלות 17-18 (פרק ראשון) ועל אחת מן השאלות 19-20 (פרק שני).

פרק ראשון

ענה על אחת מן השאלות 17-18. (35 נקודות)

17. ההשכלה והרפורמה

א. משה מנדלסון נחשב ל"אבי תנועת ההשכלה היהודית".

ה**בא** דוגמה מאורח החיים של מנדלסון שבה ההשתייכות שלו לתנועת ההשכלה באה לידי ביטוי, ודוגמה מאורח החיים של מנדלסון שבה הזהות היהודית שלו באה לידי ביטוי. (18 נקודות)

ב. הצג אחת מן החידושים ביהדות שהציעו מנהיגים רפורמים.

הסבר כיצד הם הצדיקו את החידושים שהציעו.

(17 נקודות)

18. רבני המזרח לעומת המודרנה

א. **הצג** את התגובה של רבני מצרים על שאלות בנוגע לשינוי הלבוש ולשינוי מבנה בית הכנסת. (17 נקודות)

ב. התגובה של רבני המזרח על המודרנה הייתה שונה מן התגובה של רבני אשכנז עליה.

הסבר את הסיבות לתגובה של רבני המזרח על המודרנה על פי ד"ר צבי זוהר אנ על פי ד"ר בנימין בראון.

(18 נקודות)

פרק שני

ענה על אחת מן השאלות 19-20. (15 נקודות)

19. **הסבר** נקודת דמיון אחת והבדל אחד בין הזכויות שניתנו ליהודים על פי כתב הסובלנות של הקיסר יוזף השני ובין

האמנציפציה שניתנה ליהודי צרפת.

20. **הצג** את התפיסה של נפתלי הרץ וייזל בתחום החינוך. בתשובתך התייחס למושגים "תורת האדם" ו"תורת ה'".

נושא 6 — תולדות ארצות הברית

אם בחרת בנושא זה, ענה על שתי שאלות:
על אחת מן השאלות 21-22 (פרק ראשון) ועל אחת מן השאלות 23-24 (פרק שני).

פרק ראשון

ענה על אחת מן השאלות 21-22. (35 נקודות)

21. מלחמת האזרחים

א. הצג שתי סיבות לפרישת מדינות הדרום מן הברית.

משתי הסיבות שהצגת, ציין מהי לדעתך הסיבה העיקרית לפרישה. בסס את תשובתך על עובדות היסטוריות.
(15 נקודות)

ב. יש היסטוריונים הטוענים שהכרזת שחרור העבדים (1863) תרמה לקידום שוויון הזכויות של השחורים

בארצות הברית, ויש היסטוריונים המתנגדים לטענה זו.

הצג נימוק אחד של התומכים בתפיסה שההכרזה הייתה חשובה לקידום השוויון, ונימוק אחד של המתנגדים לתפיסה זו. (20 נקודות)

22. החברה האמריקנית לאחר מלחמת העולם השנייה

- א. לפניך פרסומת למכונת כביסה, המלמדת על חברת השפע בארצות הברית בשנות החמישים של המאה ה-20. עיין בה, וענה על השאלה שאחריה.

(פלורסהיים, י' [2008]. תולדות ארצות הברית. ירושלים: מרכז זלמן שזר, עמ' 146)

הצג שניים מן המאפיינים של "חברת השפע" בארצות הברית בשנות החמישים, והסבר כיצד הם באים לידי ביטוי בפרסומת. (15 נקודות)

ב. הסבר את הביקורת של "תרבות הנגד" על החברה האמריקנית ועל הממשל האמריקני. (20 נקודות)

פרק שני

ענה על אחת מן השאלות 23-24. (15 נקודות)

23. הצג שניים מן העקרונות הבאים לידי ביטוי בחוקה האמריקנית. בחר באחד מן התיקונים לחוקה, והסבר את חשיבותו.

24. הסבר מה גרם לארצות הברית להתערב במלחמת קוריאה (1950).

הצג אחת מן התוצאות של המלחמה.

נושא 7 – יפן המודרנית

אם בחרת בנושא זה, ענה על שתי שאלות:

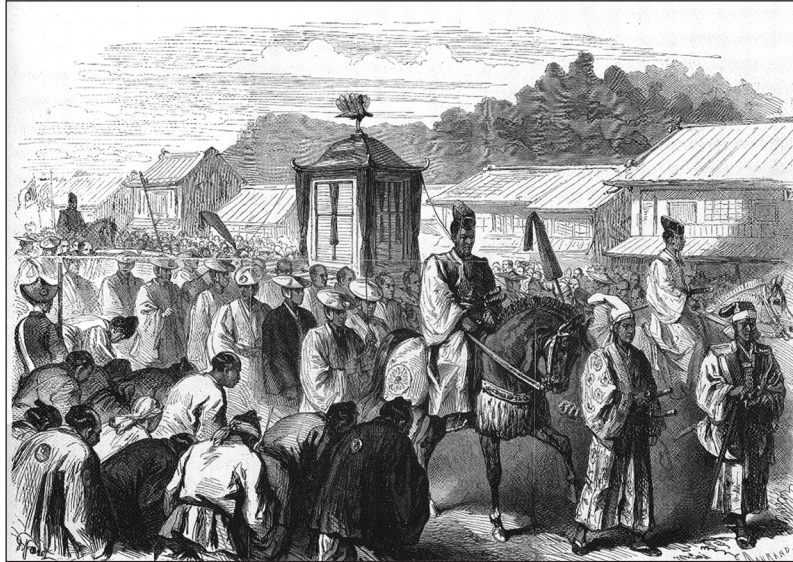
על אחת מן השאלות 25-26 (פרק ראשון) ועל אחת מן השאלות 27-28 (פרק שני).

פרק ראשון

ענה על אחת מן השאלות 25-26. (35 נקודות)

25. השפעת המערב על יפן

לפניך שתי תמונות ובהן מתוארים שני אירועים בחיי הקיסר מוצוהיטו (מייג'י). עיין בהן, וענה על השאלה שאחריהן.

תמונה 1: הקיסר עוזב את קיוטו בדרכו לאדו (טוקיו), 1869

איור מתוך "לה מונד אילוסטרה" (מן האתר: <https://en.wikipedia.org>)

תמונה 2: הקיסר מוצוהיטו בראש חיל הפרשים היפני בסין, 1895

שער ה"ניו יורק טריביון" (מן האתר: <https://commons.wikimedia.org>)

(שים לב: סעיפי השאלה בעמוד הבא.)

- א. **הצג שניים** מן השינויים שחוללה הרסטורציה של מייג'י ביפן הבאים לידי ביטוי בתמונות. (20 נקודות)
- ב. **הסבר** כיצד השפיעה ההתמערבות של יפן על ההחלטה שלה להפעיל מדיניות אימפריאליסטית מסוף המאה ה-19 ועד פרוץ מלחמת העולם הראשונה. בתשובתך **הצג** דוגמה אחת המבטאת מדיניות זו. (15 נקודות)

26. יפן כמעצמה עולמית

- א. יפן ראתה במלחמת העולם הראשונה הזדמנות להפוך למעצמה עולמית.
- הסבר** קביעה זו. בתשובתך התבסס על שתי פעולות של יפן במהלך מלחמת העולם הראשונה ו/או בסיומה. (17 נקודות)
- ב. **הצג** פעולה אחת של יפן בשנות השלושים של המאה ה-20, **והסבר** כיצד היא השפיעה על יחסיה עם מעצמות המערב. (18 נקודות)

פרק שני

ענה על אחת מן השאלות 27-28. (15 נקודות)

27. **הסבר** את מדיניות הכיבוש של הגנרל מק'ארתור ביפן לאחר מלחמת העולם השנייה באחד מן התחומים: משטר, חינוך, כלכלה. בתשובתך הבא שתי דוגמאות.
28. **הסבר שניים** מן הגורמים לתחרות הכלכלית בין יפן ובין ארצות הברית בשנות השמונים של המאה ה-20.

נושא 8 — סין המודרנית

אם בחרת בנושא זה, ענה על שתי שאלות:

על אחת מן השאלות 29-30 (פרק ראשון) ועל אחת מן השאלות 31-32 (פרק שני).

פרק ראשון

ענה על אחת מן השאלות 29-30. (35 נקודות)

29. ג'יאנג קאי־שק ומאו דזה דונג [צה דונג] — שיתוף פעולה ומאבק

- א. **הסבר** את ההשפעה של תקרית סיאן (1936) על מלחמת סין־יפן השנייה. (18 נקודות)
- ב. ההתנהלות של ג'יאנג קאי־שק בתקופת מלחמת העולם השנייה ואחריה עזרה לקומוניסטים לנצח במלחמת האזרחים בסין. **הסבר** כיצד. (17 נקודות)

30. סין בשנות השישים והשבעים

- א. **הצג שניים** מן המאפיינים של מהפכת התרבות בסין בשנים 1966-1976.
- הצג** השפעה אחת של מהפכת התרבות על החברה בסין. (17 נקודות)
- ב. **הסבר** את השינוי שחל בסין בשני תחומים שונים אחרי מותו של מאו בשנת 1976. (18 נקודות)

פרק שני

ענה על אחת מן השאלות 31-32. (15 נקודות)

31. **הצג** את מהלך מרד הבוקסרים, ואחת מן התוצאות שלו.
32. **הסבר** מה הביא לארגון ההפגנה בכיכר טיי־אן־מן בשנת 1989.
- הצג** אחת מן התוצאות של ההפגנה.

בהצלחה!